

ДО ЮВІЛЕЮ ОЛЕКСАНДРА ПЕТРОВИЧА МОЦІ

30 травня 2010 року виповнюється 60 років від дня народження відомого українського історика та археолога, члена-кореспондента НАН України, професора, завідувача відділу давньоруської та середньовічної археології Інституту археології НАН України — Олександра Петровича Моці.

Олександр Петрович народився 30 травня 1950 року в с. Літки Київської області. З 1968 по 1972 роки він навчається на історичному факультеті Національного Київського державного університету імені Тараса Шевченка по кафедрі археології і музеєзнавства. Після служби в армії працює на посаді старшого лаборанта Археологічного музею НАН України. В 1976 році О.П. Моця вступив до аспірантури Інституту археології НАН України (денна форма навчання), яку закінчив 1979 року, після чого був прийнятий на посаду молодшого наукового співробітника цього ж інституту. В 1980 році він захищає кандидатську дисертацію «Населення Середнього Подніпров'я IX—XIII ст. за даними поховальних пам'яток». З 1985 року Олександр Петрович обіймає посаду старшого наукового співробітника, а у наступному, 1986 році, очолює сектор давньоруської та середньовічної археології Інституту. 1991 року він успішно захищає докторську дисертацію «Південно-руські землі в IX—XIII ст. (за даними поховальних пам'яток)». У 1997 році О.П. Моці присвоєно вчене звання «професор», а у 2003 році він заслужено й закономірно стає член-кореспондентом НАН України. У 1999 році Олександр Петрович очолює утворений з сектору відділ давньоруської та середньовічної археології Інституту археології НАН України.

Польову експедиційну діяльність Олександр Петрович розпочав більше 40 років тому. Його ім'я нерозривно пов'язане з історією археологічного вивчення багатьох літописних центрів, сільських поселень та могильників Чернігівсько-Сіверського, Київського та Галицького давньоруських князівств. О.П. Моця керував багатьма міжнародними та вітчизняними експедиціями, брав активну участь у археологічних розкопках та розвідках середньовічних міст та їх округ: Чернігова, Новгород-Сіверського, Шестовиці, Батурина, Рогощі, Седнева, Липового, Клонова, Автунічів (Чернігівщина), Зеленого Гаю (Сумщина), городищ давньоруського Поросся — Богуслава, Білої Церкви, Яблунівки, Шарків, Буків та багатьох інших пам'яток у різних регіонах України.

Надзвичайно цікава й оригінальна ідея по вивченню давніх історичних комунікацій (торгівельних шляхів) була реалізована ювіляром в плідній співпраці з зарубіжними колегами в міжнародних проектах з дослідження

ділянок Великого шовкового шляху: Київ — Болгар та Київ — Регенсбург. Останніми десятиліттями О.П. Моця все більше уваги приділяє організації та розгортанню широких та змістовних наукових археологічних досліджень пам'яток доби пізнього середньовіччя і ключових історичних пам'яток ранньої української історії.

Наукові відкриття, теоретичні положення і конкретні розробки О.П. Моці широко відомі не тільки серед кола українських археологів але й серед численних закордонних колег. Ювіляр брав участь у роботі великої кількості представницьких міжнародних наукових конгресів, семінарів та конференцій в Україні, Білорусі, Російській Федерації, Польщі, Франції, Німеччині, Югославії, Словаччині та інших країнах. Його доповіді на всеукраїнських, міжрегіональних та міжнародних конференціях завжди отримували схвальну оцінку колег і громадськості. Олександр Петрович приймає участь у засіданнях великої кількості міжнародних та вітчизняних наукових та науково педагогічних рад, комісій та комітетів, є членом багатьох міжнародних асоціацій та товариств.

Визнаний спеціаліст у галузі археології та історії Київської Русі, О.П. Моця опублікував більше 330 наукових праць загальним обсягом більше 200 друк. аркушів. Його плідному і талановитому перу належить шість індивідуальних монографій, присвячених різним аспектам вивчення давньоруського періоду вітчизняної історії та археології. Він є також співавтором більше 20 колективних монографій, членом редколегій більше 20 наукових видань, серед них — журналів «Археологія», «Діалог. Історія, політика, економіка», «Сіверянський літопис» та інших; був відповідальним редактором великої кількості наукових збірок та монографій. Олександр Петрович завжди відкритий до нових прогресивних гіпотез, наукових підходів та сучасних методик, завжди робить все можливе для всіляко можливої наукової і чисто людської, житейської підтримки своїх співробітників, учнів та колег.

Наукові і суспільні таланти ювіляра були неодноразово високо відзначені: він є лауреатом премій імені М.І. Костомарова НАН України (1996 р.); імені М.С. Грушевського (2008 р.), а також — Державної премії України в галузі науки і техніки (2002 р.).

В останні десятиліття Олександр Петрович поєднує науково-дослідницьку та науково-організаційну роботу з талановитою просвітницькою та науково-популяризаторською діяльністю. Значну увагу О.П. Моця приділяє роботі зі студентами, магістрами, аспірантами та викладачами ВУЗів України. В експедиціях під його керівництвом пройшли практику чимало поколінь студентів кількох університетів. Його лекції та спеціальні курси слухають та вивчають студенти, бакалаври та магістри багатьох учбових закладів України: Київського інституту «Слов'янський університет», Національного університету «Києво-Могилянська Академія», Київського національного університету культури і мистецтв, Одеського національного університету, Кіровоградського, Переяслав-Хмельницького та Чернігівського державних педуніверситетів та інших. Під науковим керівництвом О.П. Моці більше 10 здобувачів та аспірантів захистили кандидатські дисертації, його учні й теж вже мають своїх наукових учнів. Й на сьогодні ювіляр продовжує наукове керівництво кількома молодими науковцями, які успішно працюють над дисертаційними роботами. Олександр Петрович є членом Спеціалізованої ради по захисту докторських дисертацій при Інституті археології НАН України та Експертної ради ВАК України з історичних дисциплін.

Людяність і доброзичливість Олександра Петровича, його щиросердне вболівання за своїх колег і друзів, притаманний йому гумор здобули справжню любов і пошану у всіх, хто його знає і працює з ним. Співробітники, колеги науковці та освітяни, однодумці, учні і друзі щиро вітають Олександра Петровича з ювілеєм та бажають йому міцного здоров'я, наукової та творчої наснаги і всіляких гараздів.